

**ПОЉОПРИВРЕДНЕ СТРУЧНЕ
СЛУЖБЕ СРБИЈЕ**

**POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA
POŽAREVAC D.O.O.
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I
VODOPRIVREDE**

BILTEN

Datum : 10.07. 2013.

**Dunavska 91, 12000 Požarevac
Centrala: (012)553-131 ;Fax:553-133; e-mail:[pssstig @open.telekom.rs](mailto:pssstig@open.telekom.rs)**

Sadržaj:

- **Koštičavo voće – hranljiva vrednost i lekovita svojstva -**
(Ana Dorđević, dipl. ing. prehrambene tehnologije)
- **Kontrola mlečnosti -**
(Nenad Vujčić, dipl. Ing.)
- **Priprema skladišta i suzbijanje štetočina u skladištima -**
(Jurišić Jovica, dipl.ing. zaštite bilja)
- **Rezultat demogleda ozimih strnih žita u 2012/2013. godini -**
(Vlajkovac Jorgovanka, dipl. ing.)
- **Pravni aspekti za osnivanje klastera u Republici Srbiji -**
(Stojanović Aleksandar, dipl. ing.)
- **Duvanov trips na povrću -**
(Jovanović Zvezdana,dipl.ing.)
- **Izveštaj sa STIPS-a o ceni voća sa zelene pijace iz Požarevca**

Koštičavo voće – hranljiva vrednost i lekovita svojstva

U grupu koštičavog voća spadaju: breskva, drenjina, kajsija, šljiva, trešnja i višnja. Iako voće sadrži manju količinu ugljenih hidrata, zanemarljivo masti i belančevina, zbog značajne količine minerala i vitamina koje sadrži nezamenljivo je za vitalnost i imunitet ljudskog organizma.

Breskva (*Prunus persica*) ima malu hranljivu vrednost, na 100g svega 64 kalorija. Najveći procenat čini voda, čak do 90%. Od minerala najzastupljeniji su: kalijum, fosfor, magnezijum, kalcijum, natrijum, gvožđe. Najbogatija je vitaminom C, a od ostalih vitamina prisutni su vitamini A i E, kao i vitamini B grupe.

Lekovita svojstva breskve najviše dolaze do izražaja kada je u pitanju očuvanje vida i zdravlja kose i kože. Pročišćava organizam, podstiče i olakšava probavu, dobra je protiv crevnih oboljenja. Konzumiranjem ovog voća jačaju se krvni sudovi, dobra je protiv malokrvnosti. Sok od breskve preporučuje se za smanjenje srčane aritmije.

Drenjina (*Cornus mas*) ima izuzetno malu kalorijsku vrednost i lako je svarljiva. Pored vitamina A, B₁, B₂, C i E, sadrži i tanin. Drenjina je retko voće koje sadrži tanin u znatnim količinama, čija su lekovita dejstva izvanredna kada je u pitanju kardio – vaskularni sistem organizma, ali je takođe i dobar antiosidans.

Kajsija (*Prunus armeniaca*) 100g ovog voća sadrži 53 kalorija, dok u suvom stanju na 100g sadrže duplo veću količinu kalorija, pa se iz tog razloga koriste kao jedna od namirnica za ishranu astronauta. Pored vode, najviše su zastupljeni ugljeni hidrati, oko 12%. Karakteristično za kajsiju je što je bogata dijetalnim vlaknima koja regulišu rad creva i srca. Mineralne materije najzastupljenije u ovom voći jesu: kalijum, kalcijum, magnezijum i gvožđe, a pravi odnos ovih minerala čini kajsiju prirodnim laksativom. Pored karakterističnih vitamina za voćne vrste A, E, B grupe, izuzetno je bogata vitaminom C. Takođe sadrži folnu kiselinu, koja je veoma bitna za ishranu trudnica.

Lekovita svojstva kajsije: povećava pamćenje, radnu sposobnost, tako što pozitivno deluje na krvne sudove mozga. Jača vid, kosti, tkiva, kosu i kožu.

Nektarina (*Prunus persika*, var. *Nucipersika*), golišava breskva, ima istu kalorijsku vrednost kao kajsija. Sadrži od mineralnih materija najviše kalijum, zatim u manjoj količini magnezijum, kalcijum i fosfor. Bogata je vitaminima i voćnim kiselinama, koje podstiču apetit. Povećani sadržaj kalijuma, kajsiju čini prirodnim sredstvom za regulisanje krvnog pritiska.

Šljiva (*Prunus domestica*) na 100g voća sadrži 69 kalorija, dok u suvom stanju kalorije koje sadrži ovo voće povećavaju se i do 3,5 puta. U zavisnosti od sorte, procenat ugljenih hidrata je najveći u odnosu na ostalo koštičavo voće, negde oko 17%. Bogate su pektinskim materijama što ih čini izuzetnim za pripremu želiranih proizvoda. Mineralne materije prisutne u šljivi su: kalijum, magnezijum, natrijum i gvožđe. Bogate su voćnim kiselinama, posebno jabučnom i benzoevom. Od vitamina prisutni su vitamini grupe B, kao i C, E i folna kiselina.

Šljiva poboljšava apetit, reguliše probavu, snižava holesterol u krvi, zahvaljujući pektinu. Izuzetan je antioksidans, usporava starenje ćelija, jer sadrži antocijane, tj. bojene materije. Ostala lekovita svojstva ispoljava tako što čisti organizam od štetnih materija i podstiče rad jetre. Smatra se eliksirom mladosti.

Trešnja (*Prunus avium*) sadrže oko 65 kcal na 100g voća. Takođe bogate antocijanima, odlične su za oslobađenje organizma od slobodnih radikala. Mineralne materije su : natrijum, kalijum, kalcijum i gvožđe, a od vitamina prisutni su A, B₁, B₂, C, PP i biotin.

Lekovita svojstva trešnje ogledaju se u jačanju organizma, osvežava posle iscrpljenosti, jača rad organa za varenje. Sok trešnje dobar je kod izlečenja reume, a njegova mešavina sa medom kod zapaljenja gornjih disajnih puteva.

Višnja (*Prunus cerasus*) male su kalorijske vrednosti svega 70 kalorija na 100g voća, ali izuzetne hranljive vrednosti zbog antocijana i prisutnih kiselina jabučne, limunske i ćilibarne, čak 3 puta više u odnosu na trešnje.

Bogata je kalijumom, fosforom i magnezijumom, a od vitamina najzastupljeniji je vitamin C. Lekovita svojstva: pomaže pri izbacivanju kamena iz bubrega i mokraćne bešike.

Kontrola mlečnosti

Kontrola produktivnosti krava izvodi se ispitivanjem mlečnosti. Ispitivanje se vrši kontrolnom mužom u kojoj se meri količina mleka i sadržaj mlečne masti za svaku kravu pojedinačno. Kontrolnu mužu treba obavljati pravilnim mesečnim razmacima oko 30 dana (26-33 dana), s tim što se u toku od 24 časa izvrše dve operacije muže uveče i ujutru uz vremensku razliku 12 časova. Pre izvođenja kontrole muže, kontrolni asistent proverava ispravnost baždarenih menzura u izmuzištu. Po završenoj muži jedne krave, mužač saopštava kontrolnom asistentu broj krave i količinu namuženog mleka. Dobijeni podatak unosi u knjigu kontrole produktivnosti. Uzimanje uzoraka vrši se na taj način što se ispod otvora menzure stavi bočica na koju je prethodno zapisan broj krave i pomoću uređaja za uzimanje uzoraka ispusti određene količina mleka u bočicu. U letnjem periodu pre stavljanja uzorka mleka u bočicu se sipa 2-5 kapi 10% rastvora kalijum bihromata ($K_2Cr_2O_7$ kao konzervans). U bočicu se stavlja mleko iste krave iz dve muže (veče i jutro) proporcionalno količini mleka namuženog u jednoj muži. Ovaj uzorak služi za ispitivanje sadržaja mlečne masti. Po završenoj jutarnjoj kontroli muže uzorci mleka se šalju na ispitivanje sadržaja mlečne masti. Nakon dobijanja izveštaja iz laboratorije o sadržaju masti ovi podaci se dopisuju podacima o količini mleka u knjizi kontrole produktivnosti i prenose u proizvodne listove krave.

Nenad Vujčić, dipl. Ing.

Priprema skladišta i suzbijanje štetočina u skladištima

Poljoprivredne proizvode treba smestiti u skladišta koja su unapred na adekvatan način pripremljena i koja zadovoljavaju osnovne potrebe za čuvanje zrna, suv prostor koji može da se provetrava.

Uskladištene proizvode u našim uslovima napadaju razni štetni insekti a najčešći medju njima su žitni žičci i moljci, kao i razne grinje i glodari.

Priprema skladišta se sastoji u mehaničkom čišćenju, dezinfekciji samog skladišta. Mehaničkim čišćenjem se odstranjuje sva nečistoća, kao i zaostale male količine zrna u kojima se obično zadržavaju skladišni insekti. Posebno treba obratiti pažnju na uglove, pukotine u podu, zidovima i sa tih mesta pokupiti svu nečistoću. Sve što se sakupi treba uništiti.

Kada je skladište mehanički očišćeno treba pristupiti hemijskoj dezinfekciji.

U ovu svrhu treba koristiti preparate iz hemijske grupe „**organohlornih**“ „**organofosfata**“, kao što su Inho-su 500 EC, Difos E-50, Nuvan-500, Etiol tečni, Actellic-50 i dr. Prilikom primene nekog od ovih preparata treba voditi računa o dozama i pridržavati se uputstava proizvođača preparata koji se dobija prilikom kupovine proizvoda.

Uskladištene proizvode treba stalno kontrolisati bez obzira što su smešteni u čisto skladište, jer uvek postoji mogućnost da se nasele štetni insekti, grinje i glodari.

Kako bi sačuvali proizvode u skladištima neophodno je otkriti štetočine na vreme i odabrati mere suzbijanja pre nego što se prenamnože. Štetočine u skladištu dospevaju iz polja sa požnjevenom pšenicom i kukuruzom. U skladištu se veoma brzo razmnožavaju jer im temperaturni uslovi i vlaga zrna odgovaraju.

Nakon primećivanja skladištenih štetočina treba izvršiti njihovo suzbijanje. Prilikom odabira insekticida za suzbijanje štetočina u skladištu treba imati na umu **KARENCE** preparata koji koristimo. Razlog za to je upotreba uskladištenih proizvoda za ishranu domaćih životinja ili ljudi.

Za suzbijanje ovih štetočina nema velikog broja preparata. Za ovu namenu mogu se koristiti preparati koji u sebi sadrže aktivnu materiju **pirimifos-metil**.

Za hemijsko suzbijanje glodara u skladištu treba koristiti cinkfosfid mamke, bromadilon mamke.

Jurišić Jovica, dipl.ing. zaštite bilja

REZULTAT DEMOOGLEDA OZIMIH STRNIH ŽITA U 2012/2013. GODINI

Red. broj	Naziv sorte	Vlaga u žetvi (%)	Hektol. masa	Prinos (kg/ha na 13%)
1	NS Jadar - ovas	11,9	50,9	3711
2	KWS Palazzo - raž	14,6	70,6	5100
3	NS 565 - ječam	11,2	64,5	5540
4	NS Pinon - ječam	11,2	64,5	5540
5	NS Nonius - ječam	11,2	64,5	5540
6	NS Rudnik - ječam	11,2	64,5	5540
7	KG Grand - ječam	11,2	64,5	5540
8	KG Rekord - ječam	11,2	64,5	5540
9	BC Bosut - ječam	11,2	64,5	5540
10	KWS Farinelli - pšenica	11,5	79,6	7170
11	KWS Solehio - pšenica	11,8	81,5	7051
12	KWS Quality - pšenica	11,4	81,5	6545
13	KWS Feria - pšenica	11,9	81,6	6852
14	Magan - Alinea - pšenica	11,2	81,7	6363
15	Magan - Arlequin - pšenica	11,4	76,7	6848
16	Galenika - Nikol - pšenica	11,6	78,2	6484
17	Raiffeisen - Eurofit - pšenica	12,5	80,8	6120
18	Syngenta Ingenio - pšenica	11,6	78,4	6888
19	KG Kruna - pšenica	11,5	79,9	6908
20	KG Planeta - pšenica	11,7	79,5	6666
21	NS Pobeda - pšenica	11,7	80,3	6054
22	NS Renesansa - pšenica	11,4	80,2	7453
23	NS Simonida - pšenica	11,9	79,8	6908
24	NS 40 S - pšenica	11,6	76,9	7575
25	NS Avangarda - pšenica	11,2	78,8	7151
26	NS Futura - pšenica	11,4	82,0	7211
27	NS Natalija - pšenica	11,2	80,5	6787
28	NS Rapsodija - pšenica	11,4	81,7	7211
29	NS Zvezdana - pšenica	11,9	81,5	7878
30	BC Renata - pšenica	12,1	82,2	6664
31	BC Anica - pšenica	11,8	81,0	7757
32	BC Goran - tritikale	11,3	76,1	6524
33	NS Odisej - tritikale	11,5	76,8	6475
34	KG Trijumf - tritikale	11,0	76,6	6125

Vlajkovic Jorgovanka, dipl. ing.

Pravni aspekti za osnivanje klastera u Republici Srbiji

Ovaj tekst je sačinjen sa namerom da predoči relevantne pravne aspekte i pruži osnovne smernice koje će pomoći onima koji žele da osnuju klaster. Namenjen je ne samo licima koja imaju pravno obrazovanje i iskustvo, već pre svega onima kojima je potrebno praktično razumevanje pravnog okvira i koraka koje je u postojećem pravnom sistemu potrebno preduzeti.

Pravni aspekti

Osnivanje, razvoj i poslovanje klastera uključuje čitav niz aspekata koje je potrebno uzeti u obzir, različite strane koje su uključene u proces, sa različitim profilom i potencijalno različitim ciljevima. U pitanju su pravna pitanja koja se dotiču međusobnih odnosa osnivača i članica klastera; odnos samog klastera sa trećim licima, kao što su nacionalne i lokalne, pa i međunarodne institucije, potencijalni klijenti i drugi.

Sa nekim od pravnih aspekata, klasteri se mogu suočiti u ranim fazama svog formiranja i razvoja, a sa drugima u kasnijim fazama razvoja, ali je sasvim jasno da je u pitanju prilično složen zadatak koji pokriva: Pravni okvir koji se odnosi na osnivanje i registraciju pravnih subjekata, Ugovorni odnosi, Poreski propisi, platni promet, računovodstveni propisi, Prava intelektualne svojine, Radno zakonodavstvo, Propisi zaštite životne sredine, Pravo konkurencije, Spoljnotrgovinski i carinski propisi, Svojinsko pravni odnosi. **Poseban aspekt predstavljaju pravila i procedure propisane od strane državnih organa i nacionalnih i međunarodnih** institucija koje sadrže pravila o učešću u različitim programima i projektima, ili pak pravila koja utvrđuju ko i pod kojim uslovima može biti korisnik državne pomoći, a da se pri tome ne naruše pravila konkurencije. Navedena pravila i procedure svojim zahtevima neumitno utiču i na pravni oblik u kome će se klasteri pojaviti.

Zakonski okvir

Zakon o udruženjima U julu 2009. godine, Narodna skupština Republike Srbije je usvojila novi Zakon o udruženjima. Zakon je stupio na snagu 22.07.2009, a sa njegovom primenom započelo se 23.10.2009. Udruženje, u smislu ovog zakona, definisano je kao dobrovoljna i nevladina **nedobitna** organizacija zasnovana na slobodi udruživanja više fizičkih ili pravnih lica, osnovana radi ostvarivanja i unapređenja određenog zajedničkog ili opšteg cilja i interesa, koji nisu zabranjeni Ustavom ili zakonom. Zakon pruža pravni okvir za osnivanje udruženja koja su sačinjena od najmanje tri fizička i/ili pravna lica, sa jasno definisanim ciljem i oblasti obavljanja aktivnosti. Upis u registar udruženja vrši Agencija za privredne registre.

Kada su klasteri u pitanju, čini se da je pravna struktura i identitet udruženja onako kako je definisan Zakonom o udruženjima najbliži prirodi klastera, s obzirom da je Zakon otišao korak dalje u odnosu na prethodne propise i dao mogućnost formiranja udruženja od strane pravnih lica - privrednih društava (poslovno udruživanje).

Kao što je napred navedeno, udruženja su definisana kao neprofitne organizacije. Izuzetak je predviđen članom 37., koji predviđa da udruženje može da vrši one aktivnosti kojima se ostvaruju ciljevi utvrđeni njegovim statutom. Istovremeno, ovaj član predviđa da udruženje može neposredno da obavlja i privrednu ili drugu delatnost kojom se stiče dobit u skladu sa zakonom kojim se uređuje klasifikacija delatnosti, pod sledećim uslovima:

1. da je delatnost u vezi sa njegovim statutarnim ciljevima;
2. da je delatnost predviđena statutom;
3. da je delatnost manjeg obima, odnosno da se delatnost obavlja u obimu potrebnom za ostvarivanje ciljeva udruženja.

Udruženje nema pravo da ostvarenu dobit od privredne ili druge delatnosti raspodeljuje svojim osnivačima, članovima, članovima organa udruženja, direktorima, zaposlenima ili sa njima povezanim licima.

Zakonske odredbe koje su napred izložene, mogu da otvore različita pitanja za klasterne registrovane kao udruženja, kao na primer ko i na koji način meri da li je privredna delatnost manjeg obima, te da li je proporcionalna obimu potrebnom za ostvarivanje ciljeva udruženja. Ove odredbe treba "posmatrati u kontekstu odredbi Zakona o porezu na dobit preduzeća, koji uređuje način oporezivanja prihoda koje je udruženje ostvarilo neposrednim obavljanjem privredne delatnosti, a iz kojih proizilazi da se pod delatnošću manjeg obima podrazumeva višak prihoda nad rashodima koji u godini za koji se traži oslobađanje od poreza na dobit ne prelazi 300,000 dinara."

Pravni instrumenti

U cilju formiranja adekvatnog pravnog okvira koji odgovara potrebama konkretnog klastera, odnosno konkretne forme poslovnog udruživanja, potrebno je koristiti i adekvatne pravne instrumente, a po potrebi angažovati i odgovarajuću pravnu pomoć (kako ne bi došlo do propuštanja prouzrokovanog neznanjem, zabludom i sl.).

Ugovor: Ugovor je centralni dokument u svakom poslovnom odnosu i saradnji. Ugovor mora da sadrži određene elemente kako bi jasno izrazio volju ugovornih strana, kao i obim prava, obaveza i odgovornosti koje su one spremne da prihvate. Pravni sistemi u većini zemalja dopuštaju visok stepen ugovorne odgovornosti između privatnih lica, što znači da strane mogu slobodno da odluče o sadržini i uslovima ugovora (u okvirima koji su dozvoljeni Ustavom i zakonima). Državne institucije, javna preduzeća, međunarodne organizacije i druge institucije, mogu imati ograničenu slobodu ugovaranja zavisno od propisa koji regulišu njihov rad.

Memorandum o razumevanju i saradnji Memorandum o razumevanju i saradnji (MoR) je akt koji ima široku primenu, naročito u odnosima u kojima se kao strane pojavljuju državne institucije, ministarstva, međunarodne organizacije, univerziteti, kao i druge institucije. Svakako da obim primene nije ograničen i proteže se i na druga pravna, pa i fizička lica. Osnovna razlika u odnosu na ugovor kao pravni instrument, je to što MoR ima jedan opštiji pristup regulisanju odnosa, načelno utvrđuje prava, obaveze i odgovornosti, i u velikoj meri je baziran na uzajamnom poverenju strana. Vrlo često se zaključuje kao prethodni korak, pre zaključenja detaljnog ugovora.

Drugi instrumenti Drugi pravni instrumenti koji mogu biti korišćeni u izgradnji pravnog okvira pogodnog za klasterne, kao što su pisma o namerama, različite vrste odluka nadležnih organa, pravilnici, procedure i drugi akti.

Stojanović Aleksandar, dipl. ing.

Duvanov trips na povrću

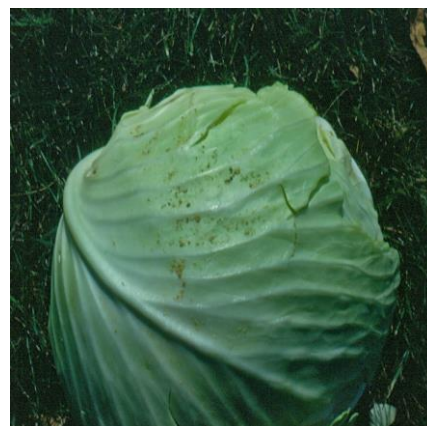
Duvanov trips (Thrips tabaci) se na području naše zemlje smatra važnom štetočinom ratarskih kultura, a često ga nalazimo i u usevima luka, praziluka i kupusa. Duvanov trips je štetočina koja napada više od 150 vrsta biljaka. Odrasli insekti su veličine svega 1 mm, slamnato-žute do smeđe boje. Trips prezimi u zemlji, na biljnim ostacima. U rano proleće, kada srednje dnevne temperature porastu na 10-12°C započinje aktivnost ženki. Ženke na mladom lišću osetljivih biljaka polažu oko 100 jaja. Nakon 5-10 dana izlegu se tripsi koji se narednih 10-20 dana aktivno hrane sisanjem biljnih sokova (iz najmlađeg biljnog tkiva). Najčešće sišu biljne sokove uz lisne nerve. Na taj način nastaju brojne, sitne, beličaste tačkice koje se ubrzo međusobno spajaju, pa veći delovi lista pobele.

Razvoju tripsa naročito pogoduju sunčani, vrući i suvi letnji dani. U blizini napadnutog polja luka ovaj trips može napasti i druge vrste povrća, npr. paradajza, krastavce, papriku, tikvice i lubenicu. Ipak, vrlo često se primećuju štete na kasnom kupusu. Štete se vrlo lako prepoznaju, jer trips siše sokove s donje strane lišća kupusa. Na mestu uboda se formiraju kvržice, ispočetka mlečno-bele, a kasnije smeđe boje. Glavice se normalno formiraju i dostižu željeni prinos, ali takve kvržice dovode do lošijeg kvaliteta, pa napadnuti kupus gubi svoju tržišnu vrednost.

Vrlo je važno na vreme uočiti prisustvo tripsa u usevu i u slučaju pojave pristupiti hemijskom suzbijanju nekim od insekticida iz grupe organofosfata ili piretroida uz poštovanje karence. Dobru preventivnu zaštitu daje potapanje rasada kupusa u rastvor neonicotinoida pred sadnju (npr. imidakloprid, acetamiprid). Isto se postiže potapanjem lukovica luka pre sadnje (imidakloprid) ili setvom tretiranog semena luka insekticidima, ali se tada ne koristi mladi luk za ishranu.

Slika1. Odrasli insekt tripsa

Slika2. Oštećenja tripsa na kupusu

Jovanović Zvezdana, dipl.ing.

IZVEŠTAJ ZA VOĆE - ZELENA PIJACA

Datum prikupljanja podataka: 01/07/2013

Mesto prikupljanja cena: Požarevac

*Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko nije drugačije naznačeno.

R.br	Proizvod	Tip ili sorta	Veličina	Pakovanje	Poreklo	Jed. mere	Cena (din)		
							min	max	dom
1	Banana	sve sorte	srednja	standardno	Strano	kg	100.00	130.00	120.00
2	Jabuka	Delišes zlatni	srednja	standardno	Domaće	kg	120.00	150.00	130.00
3	Jabuka	Greni Smit	srednja	standardno	Domaće	kg	120.00	150.00	130.00
4	Jabuka	ostale	srednja	standardno	Domaće	kg	60.00	90.00	80.00
5	Kruška	ostale	srednja	standardno	Domaće	kg	60.00	90.00	70.00
6	Limun	sve sorte	srednja	standardno	Strano	kg	150.00	170.00	160.00
7	Lešnik	očišćen	srednja	standardno	Domaće	kg	850.00	920.00	900.00
8	Orah	očišćen	srednja	standardno	Domaće	kg	830.00	880.00	850.00
9	Trešnja	sve sorte	srednja	standardno	Domaće	kg	140.00	160.00	150.00
10	Breskva	sve sorte	srednja	standardno	Domaće	kg	70.00	100.00	80.00
11	Kajsija	sve sorte	srednja	standardno	Domaće	kg	80.00	120.00	100.00
12	Nektarina	sve sorte	srednja	standardno	Domaće	kg	80.00	150.00	100.00
13	Ribizla	sve sorte	srednja	standardno	Domaće	kg	400.00	500.00	450.00
14	Malina	sve sorte	srednja	standardno	Domaće	kg	500.00	550.00	530.00